

12

Kaupunkiympäristölautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Otso Kivekkään valtuustoaloitteesta, joka koskee historiallisten raitiovaunujen säästämistä

Pöydälle 03.09.2024

HEL 2024-007072 T 00 00 03

Lausuntoehdotus

Kaupunkiympäristölautakunta antaa lausunnon kaupunginhallitukselle:

Valtuustoaloitteessa esitetään, että kaupunki valmistelee yhteistyössä Kaupunkiliikenteen ja muiden asiaan liittyvien tahojen kanssa säätiön tai muun mallin, jolla historialliset ratikat voidaan säilyttää ja mahdollisuuksien mukaan liikennöidä niillä Helsingin kantakaupungin rataverkolla.

Kaupunkiympäristölautakunta toteaa, että toimivan raitiovaunukaluston laajempi kulttuurimatkailukäyttö tuo raitioteiden ja samalla koko kaupungin historian lähemmäksi yleisöä tavalla, jota ei voi täysin korvata näyttelymateriaalilla.

Museoviraston ”Rakennettu hyvinvointi”-sivuston liikenteen ympäristöjä koskevassa osassa todetaan, että liikennejärjestelmä on yksi eniten julkisen ulkotilan käyttöä ja ilmiä muokannut tekijä. Niin on myös Helsingissä. Kantakaupungin raitiotieverkko on rakentunut 1800-luvun lopulta lähtien osaksi laajenevaa kaupunkirakennetta ja myös katumiljöön olennaiseksi osaksi. Kantakaupungin pohjoisosassa – erityisesti Kalliossa ja Vallilassa - raitioteiden kaupunkikuvallinen merkitys on huomattava. Vallilan, Koskelan ja Töölön raitiovaunuvarikot ovat myös arvokkaita lähialueensa rakennetun ympäristön osia.

Raitiovaunukalusto on tärkeä historiallisen kokonaisuuden osa, mutta sen vaalimisen haasteena on muuta raitioteiden infrastruktuuria suurempi vaihtuvuus; uusia vaunuja on otettu käyttöön jokaisella vuosikymmenellä liikennöinnin aloittamisesta lähtien. Kulttuuriperinnön suojelun ja tutkimuksen näkökulmasta tilanne on silti tyydyttävä, sillä kaupungin museo omistaa 11 vaunun museokokoelman vuosilta 1890 - 1955. Vaunuja on esillä raitiovaunumuseossa ja niiden historiaa on karitettu sekä museon että Suomen Raitiotieseuran toimesta.

Olisi suotavaa, että museoesineiden ohella käytössä olisi myös liikennöivää historiallista kalustoa, jolloin vaunut on mahdollista kokea osana katu ympäristöä. Kaupunkiympäristölautakunta pitää tärkeänä, että mahdollisuudet historiallisen raitiovaunukaluston säilyttämiseen ja esit-

telykäyttöön kartoitetaan ja pyritään löytämään ratkaisu, joka turvaa siihen tarvittavat taloudelliset ja toiminnalliset resurssit. Samalla on huolehdittava, että vaalimisessa huomioidaan raitioiteiden infrastruktuuri kokonaisuudessaan.

Esittelijän perustelut

Valtuustoaloite

Valtuutettu Otso Kivekäs ja 35 muuta valtuutettua ovat tehneet 15.5.2024 seuraavan valtuustoaloitteen:

"Aloite historiallisten raitiovaunujen säästämiseksi

Vappuna Kaupunkiliikenne oy lähetti kaksi helsinkiläistä historiallista raitiovaunua sekä yhden saksasta ostetun romutettavaksi ilman, että aiheesta olisi käyty yhteiskunnallista keskustelua tai edes informoitu yhtiön hallitusta. Onnistuin keskeyttämään romutuksen ja helsinkiläiset kaksi vaunua ovat mahdollisesti yhä pelastettavissa.

Helsingin historiallisia, 70-lukua edeltäviä raitiovaunuja on ajokuntoisina jäljellä vain 11 kappaletta. Kaupunkiliikenne oy omistaa vaunut nro 2, 9, 157, 175 (Spårakoff) ja 505 vuosilta 1917-1959 sekä vaunut 339 (1955) ja 12 (1959), joiden romutus on nyt keskeytetty. Stadin Ratikat oy omistaa vaunut 50, 135, 233 ja 615 vuosilta 1909-1930. Lisäksi kaupunginmuseolla on 11 vaunua vuosilta 1890-1955, mutta niitä käsitellään museoesineinä, eikä pidetä ajokunnossa.

Kaupunkiliikenne oy:n tehtävä on liikennöidä ja kehittää nykyaikaista raideliikennettä. Historiallisten arvojen säilyttäminen ei ole sen ydintehtävä, eikä se voi laskuttaa historiallisen kaluston ylläpitoa asiakkaaltaan HSL:ltä. Kaupungin tehtäviin kuitenkin kuuluu myös historiansa ylläpitäminen ja siksi historiallisten vaunujen hallintaan tulee löytää ratkaisu.

Stadin Ratikat oy on ratikkaharrastajien perustama yhtiö, joka on ylläpitänyt omistamiaan vaunuja ja liikennöinyt niillä museorattikka-ajaja sekä tilausajaja. Toiminta on ollut rahallisesti melko pienimuotoista. HKL on aikoinaan antanut varastotilaa ja raitinfran käyttöön yhtiölle ilmaiseksi. Koronan jälkeen toimintaa ei ole ollut.

Museovirasto on myös tänä keväänä perustanut asiantuntijalautakunnan arvioimaan säilynyttä historiallista raitiovaunukalustoa ja auttamaan valtiovastustushakemusten käsittelyssä.

Ennen koronaa suunniteltiin mallia, jossa olisi perustettu säätiö hallinnoimaan vanhoja ratikoita, suunnittelu kuitenkin katkesi koronaan. Sää-

tiö voisi ottaa vastuulleen Kaupunkiliikenteen nykyiset vaunut, mahdollisesti Stadin ratikoiden vaunut ja sijainnikseen esimerkiksi Vallilan käytöstä poistuvan ratikkavarikon vanhimman, vuodelta 1914 olevan osan. Myös ratikkamuseotoiminta voitaisiin yhdistä osin tai kokonaan säätiön yhteyteen, jos kaupunginmuseo näkee sen tarkoituksenmukaiseksi.

Kaupunki joutuisi rahoittamaan säätiötä ainakin alkupääomassa ja mahdollisesti myös toiminnan aikaisesti. Muu rahoitus voisi tulla sponsorituloista, tilaus- ja museoajoista sekä mahdollisesti muusta toimintaan liittyvästä liiketoiminnasta.

Vastaavaa toimintaa on muun muassa Tukholmassa ja Göteborgissa, joissa yhdistykset ylläpitävät vanhaa kalustoa ja liikennöivät museoajoja.

Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että kaupunki valmistelee yhteistyössä Kaupunkiliikenteen ja muiden asiaan liittyvien tahojen kanssa säätiön tai muun mallin, jolla historialliset ratikat voidaan säilyttää ja mahdollisuuksien mukaan liikennöidä niillä Helsingin kantakaupungin rataverkolla."

Lausuntopyyntö

Kaupunginkanslia on pyytänyt kaupunkiympäristölautakuntaa antamaan asiasta lausunnon kaupunginhallitukselle 7.10.2024 mennessä.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Ville Lehmuskoski

Lisätiedot

Sakari Mentu, arkkitehti, puhelin: 09 310 37217
sakari.mentu(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuustoaloite 15.05.2024 Kivekäs Otso Aloite historiallisten raitiovaunujen säästämiseksi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano